HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קכו.

גמלוס שעמו. שהכבור נמחייב לחביו: **פלגי.** חלק בכורה יחלקו ביניהן חיכו מעכב פלגי ונותן לחחיו פלגי דהוי ליה ממון המוטל בספק וחולקין דחין ידוע לי חסיב מוחזק לחביו שהרי הכבור רוצה הוא לשעבד נכסיו לחביו לגמרי ונעניו יפה גמר ומקני נכסיו לחביו כדי שיהא חביו מוחזק בהך מלוה ויטול הך[ד] חותן פי שנים או דלמא לא שנא משאר מלוה הלכך פלגי. יש לשנות מחחיר מלוה ולא נחייבנו לפי הלשון שכתוב בספרים. והא דחמרי' כל המוחר מחריח כחומר מעכביו דמי לאו מילחא היא חלא כשלחו מחח דחמר רבה [קכה:] מחשבר טעמא דבני מערבא כו' וכל היכא דחמר נכסיי לך וחחריך ליורשיי חת דחשון קנו יורשי חנותן או יורשי יורשין הקודמין ליורשו חבל בעל לא דחין הבעל נוטל ברחוי ואם נתן הנכסים לבת מהיום ולחחר מיתה מע"פ שחמה בחיי הזקנה הבעל יורשה דהוי לה מוחזק בגוף הקרקע בחיי הזקנה: **חמר רב הונא חמר רב חסי.** מע"ג דחוקימנא לדברי הכל דחין הכבור נוטל פי שנים בשאר שהשביחו יתומים לחחר מיתת חביהן מיהו חם מיתה וחמר חל חשביחו חלקי חלא נחלוק מיד ושביח חני שי חלקים שלי ושלו כל שבחן והן נחייבשו מלחלוק והשביחו הנכסים הרי מיתה בהן ויטול פי שנים להא דפקינן לקמן יש לו לבכור פי שנים קודם חלוקה משעה שחפץ לזכות בבכורתו והרי חפץ ליטול חלקו לחלתר ווכה בחלק בכורתו מיד כל מקום שהוא הלכך נכסין דידיה משעה: **חמר רבה מספקנא מילתא דרב חסי.** ליטול הבכור פי שנים בשאר שהשביחו יתומים בשביל מחתו כשמיתה בעניים מחוברים ובלרוס היתומים שלא מדעתו מ"ג מדעתו ובעל כרחו שלא לנו לחלוק לו זיתים היו מחוברין כשמיתה בהן ומסקוס והשביחוס יתומים בגלירה ומסיקה בהחי שבח שקיל בכור פי שנים שנוטל שני חלקים מן הענבים כמות שהן בלוריס ולא יתן להס שבח בגלירה לענבים היו ומחמי ענבים ניהו וענבים של בכור הוא דמשבח וכרי זה דומה לגוזל פרה והוקירה דמשלם לומה כמות שהיא הוא ולא נשחנית: **חבל דרכוס.** ע"מ לזכות הן בשבח דריכה לא שקיל בכור פי שנים כדחנן [ב"ק נג.] הגוזל עלים ועשחן כלים משלם כשעת הגזילה דקנייה בשינוי ס"ג קנינהו יחמי לחני ענבים בשינוי כך נרחה בעיני. ורבינו חננחל פירש בכור שמיתה ואמר מיני מוחר חלק בכורה ליו ול"ל למחמי פעם מחרת ואמר רבה ס"מ כשמיתה בענבים ובלרוס זיחים ומסקוס הוא דחין לריך למחות לו פעם מחרת חבל חס דרכוס וחלקו ולא יחחר ולא נהירא לי חדא דחקי לא מיחה לא שקיל חלק בכורה עד שיטול חלק בחחת מן השדות כפשוט כדלקמן ואו ויחר חלק בכורה בכל הנכסים ועוד הא חכחי לא חיירינן לעיל בשום ויחור דיומא מכיון שמיתה מיחה ולא יוחר עוד: **ורב יוסף חמר חפי' דרכוס.** קס"ד השתא דחפי' דרכוס שקיל בשבח היין פי שנים והיינו דקא מחמה גמרא דרכוס ממחי שקיל פי שנים הא מעיקרא ענבי והשתא חמרת וקנייה בשינוי כשפרישות. ומשני כשחמר רב עוקבא כו' לקמן ס"ג נותן לו דמי היזק ענבי כלומר חמי חמר רב יוסף חפי' דרכוס לא ליטול שבח היין היחר על הענבים ממר דוקחי לא שקיל חלא דמי ענבים חלא הכא במחי עסקינן שפחת היין ונשפך חו נחקלקל חחין שוה כדמי ענבים ומחת רב יוסף למימר לחפי' דרכוס ופחתו בכור ונוטל פי שנים בענבים בלוריס כדמיס שהיו שוין הענבים לכיון דמיחה בהן לא הוו להו לדרוך ענבים שלו ומשלמים לו דמי ענביו הכל כשעת הגזילה ומר ממר חדא ומר ממר חדא ולא פליגי רבה חייבי חמין נוטל בשבח היין ורב יוסף חתח למימר דה"ק לא שקיל בפחיתת היין מדמי ענבים: **חמר רב יהודה חמר שמואל בכור ופשוט כו' נוטל פי שנים.** וכגון שמיתה: **חמר רב עוקבא כו'.** וה"ק וחפי' דרכוס נוטל פי שנים בענבים בלוריס כמו שהן שוין קודם לריכה: **בכור שנטל חלק.** בחחת מן השדות כחחד מחביו חלק פשיטות: **ויבר.** כלומר הרי מחל חלק בכורה כדמפרש לקמיה מי בהחי שהא מי בכל הנכסים. וטעמא כדחמרן לעיל [קכד.] חס חמר חיני נוטל ואיני נותן רשחי דכיון דמתנה קנייה רחמנא [דברים כח] ואיכו לא בעי לה לא הויא מתנה ולא יזכה בה עוד: **קסבר אין לו נבכור.** חלק בכורה לא לחת ולא למכור קודם חלוקה כדכתיב [שם] לתת לו עד דחתיא לידיה דמקבל מתנה הלכך חי שהא שבא נילדו חלקו ממנה והיה לו לזכות בו חלק בכורה להא שעת חלוקה הוא וקרינן ביה לחת לו (ה) הלכך מני מחיל לחבל בשחר נכסים לא מני מחיל דחין חדם מקנה דבר שלא בח לעולם דעד שעת חלוקה לא זכי בהו וכ"ש בחלק פשיטות דלא זכי קודם חלוקה שלא הוברר חלקו ואיהו חס מת קודם חלוקה ל"ש בכור ול"ש פשוט בנו יורש עם האחין ונוטל חלק חביו כשיבחלו לחלוק דלא גרע היכא דמת האב ואח"כ מת הבן דבן הבן יורשו מהיכא דמת הבן בחיי האב דבן בנו יורשו כדכתיב ובן אין לו [במדבר כז] עיין עליו [לעיל קטו.] חבל קודם חלוקה אין יכולין למכור לא האב ולא הבן: **יש לו לבכור קודם חלוקה.** ומע"ג דחלק פשוט אין לו להא כתיב לחת [דברים כח] משעת שמת האב הוא רואי ליתן לו דהלכך בבכור בלית מילתא דבשעה גילה יזכה בחלקו וכדאמרן לעיל בכור שמיתה מיחה והלכך יש כח בידו למחול כל שעה גילה דבר שבא לעולם ואין סהדי כי היכי דחמיל בהא שדה מחיל בכולהו וכיון דיש כח בידו לזכות יש כח נמי בידו ליתן ולמחול והויא מחילה: **בנכסי דידיה ודפשוט.** יש מפרשין בחלק בכורתו ובחלק פשיטותו ואין זה לשון גמרא. ועוד כרחי זקוק אני לפרש שבכור כל הנכסים שני חלקים שלו וחלק פשוט אחיו מקמי דניפלוג בהדיה מכר כל השדה שלא ברשות אחיו ולעולם אחיו לא נתן לו מעות של חלקו: **למיכל סמרי.** מלוחו שדה בשביל חלק חבוחון: **מחונהו.** הכוס: **חמרו לו.** לקוחות קרוביי ליתמי: **לנכסייהו.** שלא מדעתם ושלא מדעת חבוחון דהא ודאי חלק פשוט אחיו לא היה יכול למכור: **לא עשה.** הבכור ולא כלום במכירה זו:

מר

קרקע בחוב חביהן היא מוחלת וגובה מהן בשבועה כדין בעל חוב חו חס פטרה מן השבועה גובה ממלוה שהיא ביד אחרים לפי' לר"ע ולא כחבא שאול בן אימת מריס[ה] ואין לומר דהטוח כרבי אימת אבל לרבנן הוי מלוה רחוי דהא לא משתמיט התם שום אמורא לחוקומי כרבי משמע ליכא אחד מהן דפליג אלא ר"ע אית ליה מלוה מוחזקת לגבי כתובה[א] ובזמן הזה דתקינו גאונים דגבית אפי' מבעל חוב ממטלטלי דיתמי כמו ממקרקעי יתומין שגבו בחוב חביהן אין מקרקעי בין מטלטלי מוחזת אפי' וגובה מהן כי היכי דמקרקעי משום דר' נתן חשיב כאילו גבאן חביהן מחייב הכי נמי במטלטלי[ב] ולריך עיון דלא פפא סבר הכא אין גבו גבו קרקע אין גבו מעות אין לו אפי' כן סבר שעבודא לאו לחולייתא דאילו גבי פשוט (לקמן ד' קעה:) מדמי להו לאהדי ובפרק קמא דקדושין (ד' יג:) סבר ר' פפא שעבודא לחולייתא: **ובמלוה שעמו פלגי.** לא משום דקי"ל ממון המוטל בספק חולקין להא לא קי"ל כסומכוס כדפריסית לעיל (ד' לה. ד"ה ומ"ש) אלא מקנת חכמים היא הכא[ג] ובמקום שמפורש בהדיא לחולקין: **אבל דרכוס לא.** לפי' הקונטר' דטעמא משום דקנאוס בשינוי קשיא דהיכי פריך מעיקרא ענבים והשתא חמרת הא ליכא למ"ד בהגוזל קמא (ב"ק ד' לה.)[ד] שינוי במקומו עומד:

א) ומלוה שעמו פלגי אמר רב הונא אמר רב אסי: ב) בכור שמיחה מיחה אמר רבה מסחבר טעמיה דרב אסי ג) בענבים ובצרום זיחים ומסקום אבל דרכום לא ורב יוסף אמר אפילו דרכום דרכום מעיקרא עינבי השתא חמרא כדאמר רב עוקבא בר חמא ליתן לו דמי היזק ענבי ה"נ נותן לו דמי היזק ענבי ויכא איתמר דרב עוקבא בר חמא אהא דאמר רב יהודה אמר שמואל בכור ופשוט שהניח להן אביהן ענבים ובצרום זיחים ומסקום בכור נוטל פי שנים אפילו דרכום דרכום מעיקרא עינבי השתא חמרא אמר ד) מר עוקבא בר חמא ליתן לו דמי היזק ענבי: אמר רב אסי: ב) בכור שנטל חלק בפשוט ויתר מאי ויתר רב פפא משמיה דרבא אמר ויתר באותה שדה ה) רב פפי משמיה דרבא אמר ויתר ו) בכל הנכסים כולן רב פפא משמיה דרבא אמר ויתר באותה שדה קא סבר אין לו לבכור קודם חלוקה ומה דאתא לידיה אחיל אידך לא אחיל ורב פפי משמיה דרבא אמר ויתר בכל הנכסים כולן קא סבר יש לו לבכור קודם חלוקה ומדאחיל בהא אחיל בכולהו והא דרב פפי ורב פפא ז) לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דההוא בכור דאזיל זבין נכסי דידיה ודפשוט אזול יתמי בני פשוט למיכל תמרי ח) [מהנהו לקוחות מחונהו] אמרי להו קרובים לא מסתייא דזכנתינהו לנכסייהו אלא מימחא נמי מחיתו להו אתו לקמיה דרבא אמר להו לא עשה ולא כלום

א) [ל"ל רב עוקבא].
ב) [בכתובות ט. וש"נ].
ג) רש"ל, ד) [ל"ל חיכו].
ה) [בכתובות דף פג.].

גליון הש"ס

תום' ד"ה ובמלוה בו' ובמקום שמפורש בהדיא דחולקים. עי' לעיל דף סב ע"ב תוס' ד"ה אמר. שם ד"ה אבל בו' שינוי במקומו עומד. עי' ב"ק דף סו ע"ב תוס' ד"ה מי דב"ש ס"ל דשינוי קונה ועי"ש דף נד ע"ב תוס' ד"ה כשופו דשמואל ס"ל דשינוי קונה ולא"כ פרין הכא שפיר לר"י ושמואל לשיטתם:

הגהות הב"ח

(ה) גמ' מאי ויתר רב פפא וכו' כשמיתה שהא קא סבר אין לו לבכור קודם חלוקה ומה דאתא לידיה אחיל אידך לא אחיל רב פפי משמיה דרבא וכו' כולן קא סבר יש לו (ב) רשב"ם ד"ה כשבא וכו' לאתא לו מני מחיל כ"ל ותיבת הלכך נמחק:

מוסף תוספות

א. וז"ל הרבינו יונה: ונפקא מינה וכו' כגון אם גבו היתומים קרקע בחובת אביהם וכו', א"נ השתא דתקון הגאונים וכו' דגבו ממטלטלי דיתמי וכו'.
ב. [ולכן] גובה כתובתה ממנה, כיון שכבר נשתעבדה לה, משא"כ בבכור ובעל, דבעל נמי אין לו שום זכות בגוף מלוה ונזיקין על אשתו אלא לאחר מיתה. שם.

נח א מיי' פ"ג מהל' מלוה ולוה סליגי. שאם הבכור לוה מאביו ונשאר אותה מלוה בידו יטול ממנה חלק בכורה משום דלא דמי הא מלוה שעמו למלוה שישנה אצל אחרים דהתם לאו מוחזק הכא מוחזק והואיל ויש לה שם מלוה בדין הוא דלא שקיל מינה חלק בכור. אבל הואיל דמוחזק הוא מהני ליה דשקל פלג דבכורה: ל"א במלוה שעמו פליגי. כלומר אע"ג דפסיק רב פפא הלכת' הני מילי במלוה שישנה אצל אחרים אבל במלוה שעמו פליגי עליה בני מערבא ו) דשקיל מיניה פי שנים: בכור שמיחה. ליתומים ואמר אין רצוני שתשביח נכסים של אבא עד שתתנו לי חלק בכורתי ולא רצו אלא השביחו אע"ג דאמרן לעיל אבל בנו בתים כו' השביחו נוטל פי שנים אף בשבח משום דמהאתו היה מחאה: בענבים ובצרום. הואיל שהיו משוכחין בחיי אביהן ולא דרכום אלא בצרום בלבד ומיחה על הבצירה בצירה לא חשיב שבח כל כך אע"פ שטרחו ובצרום שקיל בכורה מענבים מובצרים ואינו מנכה להם כלום הואיל דמיחה וכן נמי בזיתים ומסקום אבל דרכום שכבר נשתנו שעכשיו הוא יין שטרחו בהן הרבה אע"פ שמיחה אינו נוטל פי שנים ביין: רב יוסף אמר אפי' דרכום אם מיחה מיחה נוטל: ומקשי' הא הוו השתא חמרא שהשביחו יתומים ולא מטא לידא דאבוהון. נותן לו דמי היזק ענבים שאם דרכום הרבה אובדות מהם והרבה מתפזרות מהן אותו היזק ישלמו ליה ולא נוטל פי שנים: והא דרב עוקבא ג) דאמר בכור ופשוט שהניח כו' מוקים לה במיחה: חלק כפשוט. שלא נטל פי שנים: ויתר באותה שדה. ולא יהבינן ליה טפי באותה שדה כי אם כפשוט אבל בשאר [הנכסים] לא ויתר: ויתר בכל הנכסים. דבשאר נכסים נמי לא שקיל פי שנים. אין לבכור בנכסי אביו כלום קודם חלוקה כלומר לא ליתן ולא למכור. הלכך מה דאתא לידיה אותה שדה בלבד שחלק עם אחיו ולא נטל ממנה אלא כפשוט באותה שדה שמכר באתה לידו ויתר. אבל בכל הנכסים שעדיין לא באו לידו לא מחל חלק בכורה: זבין נכסיה דידיה ודפשוט. אחותה קודם שחלקו אתו לקמיה דרבא לדינא ואמר להו לא עשה ולא כלום אותו מכר:

ו) נ"ל זה שכ' רבינו עולה שפיר לפי גירסתו ז"ל שגרס פלגי אבל גבי הרמב"ם ז"ל גרס כמ"ש כ"כ. וגראה דמיה כוון הרמב"ם ז"ל במ"ש וים כו' ולא נתייבבו לפי הלשון הכתוב בספרים ודו"ק. ג) נ"ל והא דרב עוקבא דאמר ליתן לו וכו': דאמר רב יהודה אמר שמואל בכור ופשוט שהניח וכו'.